

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติเครื่องดนตรีในวงโปงลาง
สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชุมนุมดนตรีพื้นบ้าน (วงโปงลาง) โรงเรียนธาตุพนม
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1

Development of Learning Packages on the Materials Music Pratise
in Pong-Lang for the Third Levels Students Participation in Folk
Music Group (Pong-Lang) of Thatphanom School Under the Office
of Nakhonphanom Educational Service Area 1

ผู้วิจัย นายพิชัย คำสิงห์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ (1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูมิพงศ์ จอมหงษ์พิพัฒน์

(2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร บุญใช้

Researcher : Mr. Pichai Khumsing;

Thesis Advisors : (1) Asst. Prof. Dr. Bhumbhong Jomhonghibhat (2) Asst. Prof. Dr. Prayoon Boonchai

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติเครื่องดนตรีในวงโปงลางเบื้องต้นสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชุมนุมดนตรีพื้นบ้าน (วงโปงลาง) ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจในการปฏิบัติเครื่องดนตรีในวงโปงลางของนักเรียนก่อน และหลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติเครื่องดนตรีในวงโปงลางเบื้องต้น สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชุมนุมดนตรีพื้นบ้าน (วงโปงลาง) และ 3) ศึกษาทักษะการปฏิบัติเครื่องดนตรีในวงโปงลาง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชุมนุมดนตรีพื้นบ้าน (วงโปงลาง) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชุมนุมดนตรีพื้นบ้าน (วงโปงลาง) ที่เรียนวิชาดนตรีพื้นบ้านอีสาน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) การวิจัยในครั้งนี้ใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One Group Pretest-Posttest Design สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ t-test ชนิด Dependent Samples

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83/85
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ทักษะปฏิบัติเครื่องดนตรีโปงลางของนักเรียนอยู่ในระดับ ดี

ABSTRACT

The purposes of this research were: 1) to develop the Learning Packages on the Materials Music Pratisse for the Third Levels Students Participation in Folk Music Group (Pong-Long) with effectiveness set at 80/80, 2) to compare the knowledge and understanding on materials music in Folk music (Pong-Long) of the students before and after using this packages and 3) to study of materials music practise in Pong-Long befor and after using this packages. The subjects were 20 of the third levels students participation in folk music group (Pong-Long) of Thatphanom School in the second semester of academic year 2010. They were selected by using purposive sampling. The design of this study was One Group Pretest-Posttest Design. The data were analyzed by using dependent samples t-test.

The results of this study were as follows:

1. The Learning Packages on the Materials Music Pratisse for the Third Levels students participation in Folk Music Group (Pong-Long) obtained the efficiency of 83/85 which was higher than the criterion of 80/80.
2. The posttest average scores of the knowledge and understanding on materials music in Folk music (Pong-Long) were higher than those of their pretest at the .01 level of significance.
3. The posttest average scores of materials music practise in Pong-Long were higher than those of their pretest at the .01 level of significance.

ภูมิหลัง

ดนตรีพื้นบ้านอีสานเป็นศิลปะที่แสดงออกถึงการสืบทอดทางวัฒนธรรมอย่างหนึ่งของไทย ซึ่งการแสดงดนตรีพื้นบ้านอีสานของแต่ละภาคจะออกมาในรูปแบบใดนั้นขึ้นอยู่กับอิทธิพลทางภูมิศาสตร์ สภาพสังคม สิ่งแวดล้อม การประกอบอาชีพ ความจำเป็นทางเศรษฐกิจ และนิสัยของประชาชนในท้องถิ่นนั้น จึงทำให้การแสดงดนตรีพื้นบ้านอีสานแตกต่างกันไปด้วย ดนตรีพื้นบ้านอีสานเกิดจากความคิดสร้างสรรค์ของชาวบ้าน ในการนำวัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประดิษฐ์เป็นเครื่องดนตรีตามความคิดตนเพื่อความบันเทิง (สุกิจ พลประถม, 2538, หน้า 12)

ดนตรีพื้นบ้านอีสาน แต่เดิมมีลักษณะการบรรเลงเดี่ยวไม่นิยมนำเครื่องดนตรีพื้นบ้านอีสานอื่นๆ มาบรรเลงประสมด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น เวลาไม่อำนวย ทำนองเพลงที่บรรเลงร่วมกันมักประสานกันยาก เพราะไม่มีการบันทึกตัวโน้ต ผู้บรรเลงจะบรรเลงไปตามความสามารถ

และความถนัดของตน เช่น เดี่ยวแคน เดี่ยวโปงลาง เดี่ยวพิณ (วิรัช บุญยกุล, 2530, หน้า 91) ด้วยเหตุที่ว่าชาวบ้านส่วนใหญ่มืออาชีพเกษตรกรรม และแต่ละหมู่บ้านการเดินทางไปมาหาสู่กันไม่สะดวก โอกาสที่ทำให้การรวมกลุ่มวงเล่นดนตรีจึงเป็นไปได้ยาก จนกระทั่งเมื่อสังคมและวัฒนธรรมได้เจริญก้าวหน้าเกิดความสะดวกสบายในหลายๆ ด้าน จึงทำให้ชาวบ้านมีเวลาที่ปะทะปะและบรรเลงดนตรีร่วมกันเกิดเป็นวงดนตรีพื้นบ้านอีสานต่างๆ เช่น แคนวง มโหรีอีสาน รับจ้างบรรเลงในงานบุญตามหมู่บ้านต่างๆ วงดนตรีพื้นบ้านอีสานจึงเกิดขึ้นตั้งแต่บัดนั้น (สนอง คลังพระศรี, สัมภาษณ์) ต่อมานายเปลื้อง ฉายรัศมี ได้คิดนำโปงลางมาบรรเลงร่วมกับพิณ แคน กลอง โห่หวด โห่ซอของ กลอง ฉิ่ง กั๊บแก๊บ จึงได้เกิดวงดนตรีที่เรียกกันว่า “วงโปงลาง” ขึ้น ปัจจุบันวงโปงลางได้แพร่หลายเข้ามาในสถานศึกษาต่างๆ และมีการประยุกต์การแสดงดนตรีประกอบเข้ากับการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้าน จนเป็นที่นิยมอย่างสูงเป็นที่รู้จักทั้งในประเทศและต่างประเทศ (สนอง คลังพระศรี, สัมภาษณ์)

กิจกรรมดนตรีที่บ้านอีสาน เป็นกิจกรรมที่ควรส่งเสริมให้กับผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง เพราะสามารถส่งเสริมพัฒนาการด้านต่างๆ ทั้งด้านสติปัญญา จิตใจ ทักษะสุนทรียศาสตร์ เพื่อให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์ มีทักษะพื้นฐานทางดนตรี และเป็นกิจกรรมที่นักเรียนจะได้แสดงความรู้ความสามารถ อีกทั้งผู้เรียนจะได้สัมผัสดนตรีที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม และยังเป็นการรักษาศิลปวัฒนธรรมที่บ้านของตนให้คงอยู่

อย่างไรก็ตาม ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนและการถ่ายทอด วงดนตรีโปงลางในปัจจุบันก็คือ ดนตรีจากตะวันตกคงอยู่ได้เพราะมีกระบวนการเรียนการสอนและการถ่ายทอดที่ดีมีความต่อเนื่องของเนื้อหา ทั้งขั้นตอนวิธีการสอน การบันทึกโน้ต เนื้อหาสาระ องค์ประกอบทางดนตรี แต่ดนตรีที่บ้านอีสานใช้วิธีถ่ายทอดแบบการบอกหรือสอนตัวต่อตัว อาศัยความจำเป็นหลัก ไม่มีเอกสารตำรา หรือคู่มือการสอน ขาดการจดบันทึกประวัติ และหลักฐานทางดนตรี ซึ่งความรู้ต่างๆ ที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านมักจะสูญหายไปกับครูผู้สอน จึงเป็นเรื่องยากสำหรับครูผู้สอนดนตรีในสถานศึกษา ที่ไม่มีความรู้เรื่องดนตรีที่บ้านอีสานมาก่อนจะสามารถสอนดนตรีที่บ้านอีสานได้อย่างถูกต้อง ดังนั้นจึงควรมีการคิดค้นวิธีถ่ายทอดการเรียนการสอน ที่เป็นระบบเหมาะสมกับความรู้ ความสามารถ ความต้องการ และระยะเวลาของผู้เรียน เพื่อใช้สอนในสถานศึกษา ซึ่งถ้าไม่มีการค้นคิดหรือพัฒนาวิธีการเรียนการสอนให้ถูกต้องเป็นมาตรฐานที่ ทุกคนสามารถนำมาใช้ได้ ก็ยากที่จะรักษาดนตรีที่บ้านอีสานอันเป็นมรดกตกทอดทางวัฒนธรรมให้คงอยู่ได้

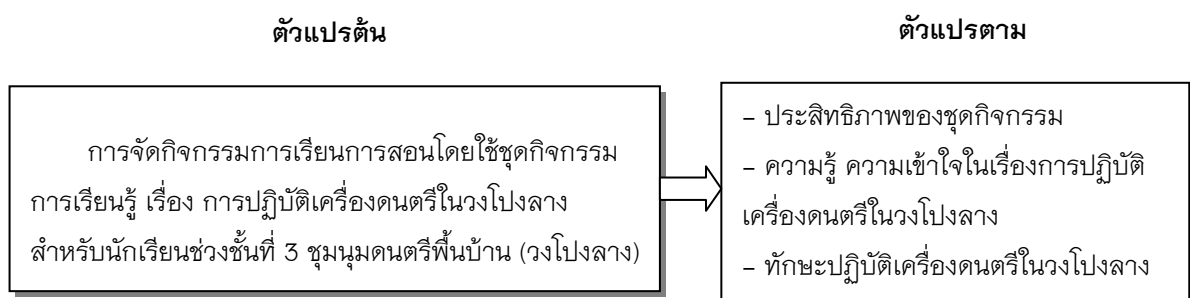
ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญ และความจำเป็นในเรื่องนี้ จึงได้สร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้วงดนตรีโปงลาง ซึ่งประกอบไปด้วย ขั้นตอน และวิธีการสอน ประวัติเครื่องดนตรี แต่ละชนิด วิธีการฝึกปฏิบัติเครื่องดนตรี โน้ตเพลงแบบง่ายๆ เพื่อให้ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียนดนตรีที่บ้านอีสาน อยากรเรียน และศึกษาเพิ่มเติม ซึ่งจะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาดนตรีของผู้เรียนในระดับสูงต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติเครื่องดนตรีในวงโปงลาง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชุมนุมดนตรีที่บ้าน (วงโปงลาง) มีจุดมุ่งหมายของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติเครื่องดนตรีในวงโปงลางเบื้องต้นสำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชุมนุมดนตรีที่บ้าน (วงโปงลาง) ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการปฏิบัติเครื่องดนตรีในวงโปงลางของนักเรียนก่อน และหลังเรียนชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติเครื่องดนตรีในวงโปงลางเบื้องต้น สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชุมนุมดนตรีที่บ้าน (วงโปงลาง)
3. เพื่อศึกษาทักษะการปฏิบัติเครื่องดนตรีในวงโปงลาง ของนักเรียนที่เรียนโดยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติเครื่องดนตรีในวงโปงลาง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชุมนุมดนตรีที่บ้าน (วงโปงลาง)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นนักเรียน ช่วงชั้นที่ 3 ชุมมุนดนตรีพื้นบ้าน (วงโปงลาง) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 ที่เรียนวิชาดนตรีพื้นบ้านอีสาน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 50 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชุมมุนดนตรีพื้นบ้าน (วงโปงลาง) กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โรงเรียนธาตุพนม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครพนม เขต 1 ที่เรียนวิชาดนตรีพื้นบ้านอีสาน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 20 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยคัดเลือกจากประชากรและตามความสมัครใจในการเข้ารับการทดลอง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้

เป็นชุดกิจกรรมการเรียนรู้ประกอบคำบรรยาย สำหรับครู เนื้อหา ที่ใช้สอนเน้นทักษะให้ผู้เรียนสามารถปฏิบัติได้จริงหลังจากใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย

2.1 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติเครื่องดนตรีในวงโปงลาง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชุมมุนดนตรีพื้นบ้าน (วงโปงลาง)

2.2 แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ เรื่อง การปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยในวงโปงลาง

2.3 แบบวัดทักษะการปฏิบัติ เรื่อง การปฏิบัติเครื่องดนตรีในวงโปงลาง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชุมมุนดนตรีพื้นบ้าน (วงโปงลาง)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองในรูปแบบที่มีกลุ่มทดลองกลุ่มเดียวทำการทดสอบก่อนและหลังทดลอง (One Group-Posttest Design)

1. นำเครื่องมือที่สร้างไปใช้จริงกับกลุ่มอย่างโดยให้ทำแบบทดสอบก่อนเรียน

2. ผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนวิชาดนตรีพื้นบ้านอีสาน เป็นผู้ทดลองใช้เครื่องมือภายใต้เงื่อนไขที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ คือ ต้องสามารถอ่านโน้ตเพลงและรู้จักระบบเสียงของเครื่องดนตรีที่ใช้ทดลองเป็นอย่างดี และเริ่มทำการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 จำนวน 24 ครั้ง รวม 24 ชั่วโมง

3. หลังจากจบแต่ละเนื้อหาจะมีการประเมินทักษะการปฏิบัติเครื่องมือของนักเรียนแต่ละชั้น โดยให้นักเรียนฝึกความชำนาญก่อนที่จะปฏิบัติรวมวงและประเมินความรู้ความเข้าใจในเรื่องการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยในวงโปงลางของแต่ละชุดการเรียนรู้

4. เมื่อสิ้นสุดกระบวนการเรียนการสอน ก็มีการทดสอบหลังเรียน เพื่อนำผลการเรียนไปหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ นำผลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้วิธีทางสถิติเพื่อทดสอบสมมติฐาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล มีลำดับขั้นดังนี้ คือ

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามเกณฑ์ 80/80

2. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการเรียน โดยใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้สถิติสำหรับการวิเคราะห์แบบ t-test (Dependent Samples)

3. เปรียบเทียบทักษะปฏิบัติ โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1.1 การหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของของแบบทดสอบแต่ละข้อโดยใช้สูตร IOC หาค่าเฉลี่ยดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

1.2 หาค่าความยากง่าย ของแบบทดสอบรายข้อ

1.3 การหาค่าอำนาจจำแนกของข้อสอบ

1.4 การหาความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

2. สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 การหาค่าร้อยละ (Percentage)

2.2 ค่าเฉลี่ย (arithmetic Mean)

2.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3. การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ตามเกณฑ์ 80/80

4. สถิติที่ใช้ในการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนใช้ t-test (Dependent-Samples)

สรุปผลการวิจัย

1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติเครื่องดนตรีในวงโปงลาง สำหรับนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 ชุมชนดนตรีพื้นฐาน (วงโปงลาง) มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 83/85

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เอกสารอ้างอิง

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. (2538). *การพัฒนาหลักสูตร : หลักการและแนวปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ออลิมเพรส.
เรณู โกศินานนท์. (2535). *การแสดงพื้นบ้านในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
สุกิจ พลประดม. (2538). *ดนตรีพื้นบ้านอีสาน (The Northeastern Folk Music)*. อุตรธานี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏอุตรธานี.
อมรา กล้าเจริญ. (2531). *สุนทรียนาฏศิลป์ไทย*. กรุงเทพฯ: โอ เอส พรินติ้งเฮ้าส์.

3. ทักษะปฏิบัติเครื่องดนตรีโปงลาง ของนักเรียนอยู่ในระดับ ดี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ควรมีการนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติเครื่องดนตรีในวงโปงลาง ไปใช้ในการพัฒนาทักษะปฏิบัติดนตรีโปงลางของนักเรียน ในระดับมัธยมศึกษาต่อไป

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อฝึกทักษะปฏิบัติในเครื่องดนตรีพื้นเมืองอื่นๆ เช่น แคน พิณ เป็นต้น